

1871.

EMLÉKBESZÉD

Nyáry Pál életnagyságu arczképének Pest-megye tanácskozási
termében 1871. évi november 30-kán történt felállítása
alkalmából

tartotta

GULNER GYULA

íjgyűző.

a bizottmányi közgyűlés f. é. 3855. sz. határozatával kinyomatni, s a megye bizottmányi tag-
jainak, tisztviselőinek és a községeknek kiadni rendeltetett.

Tisztelt bizottmányi közgyűlés!

Nekem jutott a szomorú, de szent kötelesség, hogy a t. bizottmány ezen talán utolsó együttülésén a kegyelet eme ünnepélyes pillanatában, midőn Nyáry Pál arczképe a megye tanácskozási termében felállittatik, az emlék-bizottság részéről néhány szóval megemlékezzem azon nagy szellemű férfiuról, ki évek hosszú során át e bizottmánynak tagadhatlanul legérdemesbje, a hazának egyik leghűbb fia s a szabadelvűség törhetlen, felkent bajnoka volt.

Érzem a feladat nehézségét, melyre vállalkozám, érzem ezt annyival inkább, mert lelkem még mindig remeg azon iszonyú veszteség hatása alatt, melyet önmaga iránt legkegyetlenebb martyr-halála okozott; — és ha mégis vállalkozám, tettem ezt azon meggyőződéssel, hogy a t. bizottmány tagjainak az elhunyt nagy férfiú iránt érzett osztatlan állandó kegyelete, halhatatlan érdemei elismerésének ezen egyszerű, de szívből jött ünnepén, ki fogja pótolni a mulékony szavak gyengeségét.

Tevékeny nyilvános életének minden mozzanatát elősorolni nem lehet föladatomban, mert hiszen ismertük őt mindannyian, köztünk futotta meg életpályáját, szemeink előtt láttuk előre haladni, mindenkor következtetesen azon az uton, melyet meggyőződésében a haza, a szabadság, társadalom és a közművelődés érdekében üdvösnek vallott.

Közvetlenül ismerte őt a megye, mint egyik bátor bajnokát azon szellemi harcoknak, melyeket e teremben annyi fényes elme vívott egykoron, s hol az ő mesteri küzdelme nem egyszer e megye részére a szabadelvűség fényes diadalát szerezte meg;

ismerte őt mint tisztviselőjét, midőn a vasember vas markában tartotta a megye sokszor megtámadott önkormányzati jogait, és nem volt erő, mely e jogoknak egy töredékét is kezeiből kicsikarni képes lett volna;

látta őt birói székében, midőn hasonlólag a hajdankor Areopagjához önmagában megszűnt mást tekinteni, mint az igazság személyesítőjét, s e bizalommal környezett székben nem ismert, nem tudott más hatalmat szolgálni, mint a törvényt és igazságot,

ismerte a haza ébredő napjaiban, mint a hazafias irányu közszellem egyik hatalmas ébresztőjét, s az első magyar parlament tevékeny tagját és a népszabadság jeles szónokát; — látta őt később, midőn a haza egére mindenfelől véstteljes felhők nyomultak, midőn a szabadság igaz ügyére száz halál leskelődött, midőn ez Anteusként küzdő országra a megsemmistülés egész iszonyatosságával ég és föld összeomlani készült, és látta őt ekkor is törhetlen munkássággal, igaz hittel, rendithetlen reménnyel a haza jobb sorsa iránt;

Majd, midőn isten haragvó arcát fordítva ez ország felé, a törvényes szabadságát védő nemzet leveretett, s az elvérzett oroszán lábaira békák kovácsoltattak, látta őt is osztolni az igaz ügy férfainak sorsában: üldöztetve a győzelmes hősök által, elhurcolva hazája földjéről, elzárva a világtól, nemzetétől és barátaitól, letéve az élők sötét koporsójába, melynek neve: börtön. Itt virasztott ő hamvadó méese világánál egy római jellem megtörhetlen nyugalomával, és mint a ki erős volt lelkiismeretében arról, hogy a mit veszélyben forgott hazája megmentésére tett, az egy hű fiúnak kötelessége volt édes anyja iránt: saját sorsa felett kebléből egy panaszhang ki nem tört soha!

Midőn pedig a börtön ajtai feltárultak előtte s ő visszatérhetett hazájába, a hazába, melynek ősi vagyonában idegenek gazdálkodtak akkoron, s az igaz hazafiságnak magányos lakok zárt ajtóit mögé kelle rejtőznie, visszavonulva élt ő is csendes magán körében egy valódi philosoph tudományával s azon hazafiui sugalmával, hogy e nemzet jobb napjainak még el kell jönnie.

Majd később, midőn az alkotmányos élet 1860-ki rövid csilláma mutatkozott, ismét látta őt a megye megragadni azt a zászlót, melyet a szomorú idők ember feletti ereje kitépett kezéből: lett újra a megyének első tisztviselője, s a törvényhozás szabadelvű pártjának egyik kiváló bajnoka a küzdtéren maradt mindaddig, míg fegyveres erő meg nem szakítá működésének fonalát: mint egy valódi hős, ki első felállni a riadó szóra, s a ketté tört fegyver utoljára hull ki kezéből!

Ekkor újra visszavonulni látta őt a megye magányába, hordozván keblében azon megnyugtató öntudatot, hogy alkotmányunk és törvényeink mellett kitartó volt egész a lehetőség végső határáig.

És később, midőn e nemzetnek történelmi jogai mellett tanusított kitartása visszahozta az alkotmányos életét, ismét láttuk őt megjelenni a sorompók között, hogy kivegye osztályrészét ő is a sisiphusi munkából, melynek hazánk állami függetlenségét kell vala eredményeznie, hogy munkálkodjék — bár sikertelenül — a valódi haladás félben maradt épületének fölemelésén; s azóta itt láttuk őt mindig mi is tanácskozásaink között, részt venni. befolyni bölcs tanácsával a megye ügyeinek elintézésénél, mély tudománya, teremtő szelleme s megfutott pályájából meritett hosszas gyakorlata voltak az iránytű, mely szerint megyei kormányzatunk hajóját vezetni siettünk, ő volt, ki előljárt előttünk s kit mi büszkeséggel követtünk, ő volt, kit öntudatos megnyugvással vallottunk vezetőnknek s kit őszinte odaadással környezett e megye jó és rossz napokban egyaránt, míg csak egy váratlan csapás lelket rázó fájdalmával e tettektől fényes pálya — e valódi nagy élet — végebe nem következett.

Tudjuk jól, nagy lélek! hogy a külsőségek téged nem sokat érdekeltek; mert te a lényeg embere voltál; de hadd álljon arczképed e tereben, melyet nélküled képzelnünk oly igen nehéz; és hidd el nekünk ott a más hazában, hogy tudni fogjuk, miszerint emlékedet elfelednünk nem lesz szabad soha!

Ez emlék a te hagyományod, és a mi örökségünk szent örökség, mely kegyelettel kapcsol hozzád, tette készíti erőinket folytatni általad megkezdett munkát, hozzánk kiáltja szüntelen, hogy e megyének általad teremtett szellemét oly tisztasággal óvjuk, őrizzük, miként reánk hagyád, nem enged pihenni eszméid győzelme előtt s nem hagy letérni azon utról, melyet kijeleltél.

Emléked, szellemed maradjon közöttünk!

